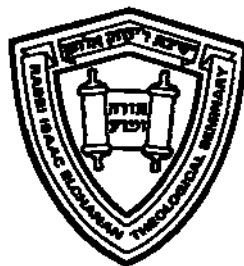

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*The Laws and
Origins of Asara
B'Teves*

Rabbi Mordechai Willig
ח' טבת תשס"ט • January 4, 2008

(1) שלחן ערוך – או"ח (תקמט:א)

חייבים להתענות בתשעה באב ובי"ז בתמוז ובג' בתשרי ובעשרה בטבת, מפני דברים הרעים שאירעו בהם.

(2) משנה ברורה (שם)

א) חייבים להתענות וכו' - והוא מדברי הנביאים כדכתיב בקרא (זכריה ח) צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וגו' ואחז"ל צום הרביעי זה י"ז בתמוז שהוא בחדש רביעי למנין החדשים וצום החמישי זה ט' באב שהוא בחדש החמישי וצום השביעי זה צום גדלי' שהוא בחדש השביעי וצום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחדש העשירי. וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות שבזכרון הדברים אלו נשוב להטיב כמו שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו' ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהן כי אין העיקר התענית כמש"כ באנשי נינוה וירא ד' את מעשיהם ואמרו חז"ל את שקם ואת תעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם ואין התענית אלא הכנה לתשובה לכן אותם האנשים שכשהם מתענים הולכים בטויל ובדברים בטלים תפשו הטפל והניחו העיקר ומ"מ אין לפטור את עצמו בתשובה בלבד כי ימים אלו הם מ"ע מדברי הנביאים להתענות בהם וכמו שכתבנו למעלה:

(3) שלחן ערוך – או"ח (תקנ:א)

הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרוץ גדר. הגה: מיהו עוברות ומיניקות שמצטערות הרבה, אין להתענות (הגהות מיימוני והמגיד פ"ה); ואפילו אינן מצטערות, אינן מחוייבות להתענות אלא שנהגו להחמיר; ודוקא בג' צומות, אבל בט' באב מחוייבות להשלים (כדלקמן סי' תקנ"ד סעיף ה').

(4) משנה ברורה (שם)

א) ואסור לפרוץ גדר - ר"ל אע"ג דמסקינן בגמרא דזמן דאין מצוי גזירות עובדי כוכבים על ישראל תלוי הדבר ברצון ישראל דהיינו אם רצו רוב ישראל והסכימו שלא להתענות בהג' צומות הרשות בידן כתבו הפוסקים דעכשיו כבר רצו וקבלו עליהן כלל ישראל מדור דור ואסור לפרוץ גדר:
 ב) מיהו וכו' - דבשעה שרצו וקבלו עליהן להתענות הקילו לכתחלה עליהן:
 ג) עוברות ומניקות וכו' - ומסתברא דעוברת מיקרי משעה שהוכר הולד כדקי"ל לענין ווסתות ומ"מ אפשר דאפילו לאחר ארבעים יום ליצירת הולד נמי הו"ל בכלל מעוברת לענין זה אם מרגשת צער אבל בבציר מהכי נראה דהיא לה ככל הנשים לכל דבר אם לא שמצטערת הרבה. ואם מרגשת חולשה אין להחמיר בה כלל [מור וקציעה עיי"ש]:
 ד) אין להתענות - וכ"ש אם הוא חולה שאין בו סכנה בודאי פטור מלהתענות ואסור לו להחמיר על עצמו:
 ה) אלא שנהגו להחמיר - ואם הם חלושות נראה דאין להם להחמיר ומ"מ אף הצריך לאכול לא יתענג עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך. וכן הקטנים שיש להם דעת להתאבל אע"ג שאין מחוייבין לחנכם אפילו בן י"ב שנה ואפילו בתענית שעות מ"מ ראוי לחנכם שלא יאכלו רק כדי קיום הגוף לחם ומים או שאר מאכל פשוט לפי התנוק כדי שיתאבלו עם הצבור:

(5) ביאור הלכה (שם)

מיהו עוברות ומניקות וכו' - עיין לקמן בסימן תרפ"ו בהג"ה לענין תענית אסתר דה"ה לענין כואבי עינים אם מצטערות הרבה. ולענינינו אפשר דחמור יותר דכיון דכבר רצו וקבלו כל ישראל להתענות בכל הד' צומות תו הו"ל תענית חובה ולא הותר אלא לענין עוברות ומניקות שהקילו בזה לכתחלה וכדמוכח בגמרא דלא הוזכר אלא לענין ט"ב שמתענות ומשלימות בו אמנם בקובץ שעל הרמב"ם כתב כמדומה שראיתי בכ"ק של הגאון מהר"ז עמריך ז"ל להקל בזה אף בשאר תעניות והכל לפי ראות עינים עכ"ל:
 אין להתענות - עיין בא"ר בשם מי"ט שיפרעו אח"כ וחיליה מהא דלקמן סימן תרפ"ו. והמעייין בביאור הגר"א שם יראה דאין ראיה משם לענינינו. וגם לא מצאתי לע"ע לשום אחרון שיעתיק דברי הא"ר בזה:

(6) שלחן ערוך – או"ח (תקנ:ב-ג)

סעיף ב: צומות הללו, חוץ מט' באב, מותרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום.

סעיף ג: כל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת, נדחין לאחר השבת. הגה: ואם חלו בערב שבת, קורים בשחרית ומנחה, ויחל (ב"י); ואם יש חופה ביום התענית בערב שבת, נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל ואח"כ עושין החופה (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית).

(7) משנה ברורה (שם)

(ח) כל ד' צומות - כל לאו דוקא דלעולם אין עשרה בטבת חל בשבת כמ"ש סימן תכ"ח ס"ב:
(י) ואם חלו בע"ש - האי לישנא ג"כ לאו דוקא דכל הד' צומות ג"כ א"א לחול בע"ש לפי הקביעות המבואר לעיל בסימן תכ"ח כ"א עשרה בטבת בלבד:

(יב) ואח"כ עושין החופה - ואסור אז החתן לשתות מכוס של ברכה כיון שהוא עדיין מבע"י אלא נותנין לתינוק לשתות. [ובנדהה יכול החתן לשתות מכוס של ברכה וכן לאכול ולשתות אח"כ ועיין לקמן בסימן תקס"ב ס"ב דאם התענית הוא רק מחמת עצמו שהוא התענה ביום זה א"צ להשלים] וכן כשחל אחד מהצומות בתוך שבעת ימי החופה ישלים תעניתו אבל יא"צ א"צ להתענות בתוך ז' ימי החופה אם נשא בתולה או בחור אלמנה:

(8) בית יוסף (סי' תקנ')

ויהו"ר דוד אבודרהם כתב בהלכות תענית (עמ' רנד) שעשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב) בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים ולא ידעתי מנין לו זה.

(9) שלחן ערוך - או"ח (תקפ:ב)

שמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים; ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו;

(10) משנה ברורה (שם)

(ג) לא נודע - ובסליחות שלנו איתא שמת עזרא הסופר:

(11) הגהות רב ברוך פרנקל (סימן תקפ')

פנים סעיף ב' לא נודע איזהו הצרה כו' נ"ב מצאתי בכ"י שבטי"ח טבת נפטר שמעון הקלפוס שהושיע את ישראל בצרה גדולה בזמן הפריצים נקבע יום מיתתו לתענית עולם בירושלים (מג"א ס"ק ז):